

MARKO SNOJ (Ljubljana)

K IZVORU SLOVENSКИH TOPONIMOV NA *-POLJE*

V članku je obravnavano 17 slovenskih toponimov, ki se končujejo na *-polje* ali katero od dialektičnih variant, ki bi utegnili izvirati iz praslovanskega apelativa **pǫl'e* „ravnica polje“. Na osnovi jezikoslovne, zlasti dialektološke analize so rekonstruirani njihovi možni izvori in — kjer je to mogoče — podani predlogi za imenotvorne ter etimološke razlage in/ali paralele v drugih slovanskih jezikih.

The article deals with 17 slovene place names which are ended in *-polje* or one of the dialectic variants that could have been arisen from the common slavic appellative **pǫl'e* „plain, field“. Based on the linguistic analysis, especially on the analysis of dialectic data, the possible origins and — where feasible — name formation and etymological explanations and/or some parallels from the other slavic languages are suggested.

0.1. Metoda ugotavljanja izvora in etimologije imen je v določeni meri podobna metodi ugotavljanja izvora in etimologije neimenskih leksemov. V obeh primerih se je problema treba lotiti uopštevalje morfološke in sintaktične značilnosti leksema samega, njegovega pomena in semantičnega polja pripadajoče besedne družine. V primeru toponomastičnega raziskovanja so tovrstna dejstva neprimerno jasnejše in navodno ožje omejena kot pri raziskovanju neimenskih leksemov. Morfološke in sintaktične značilnosti toponima so omejene na njegov gramatični spol in število, pripadnost deklinaciji in rekcijo s predlogi. Njegovo besedno družino tvorijo toponim (dalje tpn.), iztoponimični adj. (dalje adj.) in stanovniško ime (dalje st. im.) ter neobvezno izvedeno ime, npr. tpn. *Impoljca*, priimek *Vimpolšek* ali apelativ (dalje apel.).

0.1.1. Pomen tpn. je mesto, ki ga le-ta označuje. Zato je pri razjasnitvi njegovega prvotnega pomena, kar v večini primerov že predstavlja etimološko razlago, temeljnega pomena, da ugotovimo, katera geografska, socialna ali kaka druga značilnost bi utegnila služiti kot njegova semantična motivacija. V ta namen moramo poznati ne le lokacijo, temveč tudi socialne, kulturne ipd. razmere, ki so ali so bile značilne za mesto/naselje, katerega tpn. raziskujemo.

0.1.2. Pri morfemski segmentaciji tpn. in njegovih izvedenk (dalje izv.) je relevantna tudi tipičnost besedotvornih/imenotvornih derivatov in tipičnost njegovih oz.

njihovih morfoloških in sintaktičnih značilnosti. Bolj ko je določeni tip tvorbe /rekcije/ pripadnosti deklinaciji ipd. v določeni plasti tpn. ali na določenem arealu običajen, manj je potrebno njegovo prisotnost utemeljevati in razlagati.

0.2. Toponimi so arealno omejeni, zato pri njihovem raziskovanju v večini primerov ni mogoče utrditi izvora z interdialektalno analizo. Izjema so le večkratni tpn., ki se pojavljajo na področjih različnih dialektov in ki so hkrati izvedljivi iz istega izvora s pomočjo fonetičnih zakonov, ki veljajo pri določanju izvora neimenskih leksemov. Ugotavljanje izvora in etimologije osamljenega tpn. je torej podobno ugotavljanju izvora in etimologije arealno ozko omejene besedne družine. Osnovni metodološki prijem pri ugotavljanju izvora arealno ozko omejenih imenskih in neimenskih besednih družin je analiza dialektičnega gradiva. Etimološka analiza in primerjave so možne, ko je to delo že opravljeno, t.j. ko na osnovi dial. gradiva že ugotovimo izvor v obliki rekonstrukcije. Tpn. v knjižni obliki, t.j. uradni oz. standardizirani tpn. so namreč v slovenščini — drugje iz objektivnih razlogov morda v manjši meri — nemalokrat rezultat hiperkorekcije, ljudske/napačne etimološke razlage ali najrazličnejših naslonitev, ki v nekaterih primerih temeljijo na več stoletij starih zmotah.

0.3. Zanesljivost in s tem uporabnost srednjeveških zapisov slovenskih toponimov je pri ugotavljanju njihovega izvora in etimologije omejena. Uporaba tega gradiva zahteva skrajno previdnost, ker takšen zapis navodno predstavlja glosa v srednjevisokonemškem (dalje srvn.) ali latinskem (dalje lat.) besedilu, ki jo je v praktične namene vnesel slovenščine večkrat neveščji zapisovalec. Slovenski tpn. so v srednjeveških virih zapisani po srvn. ali lat. ortografskih manirah, ki za slovenščino niso primerne.

Poleg tega so ti zapisi nemalokrat naslonjeni na kak srvn., redkeje na lat. ali sln. apelativ. Ker je današnje dial. gradivo rezultat kontinuitete in ker je dostopno eksaktni analizi, srednjeveško gradivo pa ni nujno niti nepristransko, se zdi metodološko upravičeno prvemu priznati večjo dokazano vrednost vsaj v primerih, ko si indikacije dialektičnega in historičnega gradiva nasprotujejo. Pritegnitev historičnega gradiva je seveda v mnogih primerih koristna in za ugotavljanje izvora nepogrešljiva. To velja v vseh primerih, v katerih je med današnjim dial. tpn. in njegovim historičnim zapisom ugotovljiva kakršnakoli povezava, bodisi fonetična, prim. sln. tpn. *Zapuže*, kjer na osnovi zapisa iz leta (dalje l.) 1329 *Sapelsach* lahko rekonstruiramo **Zapblz'ane* in domnevamo prvotni pomen „naselbina svobodnjakov/ubežnikov“¹, bodisi pomenska, prim. *Polje - Feld/Veld, Dôvje* (< **dblgoje* (*pol'e*)) - *Langenveld*. V ostalih primerih predstavlja srednjeveški zapis tpn. zase, ki ga je treba razložiti neodvisno od današnjega, npr. *Sv. Duh* (pri Škofji Loki) — *Obreeren, Obraeren, Obraren* (*bei dem heilligen Geyst*).

0.4. Mutatis mutandis velja podobno za nemška, italijanska in madžarska imena slovenskih krajev, ki so bodisi še v rabi, bodisi so bila v rabi do razpada Avstroogrške oziroma priključitve Primorske k Jugoslaviji. Pri njih je potrebna še večja previdnost kot v primeru srednjeveških zapisov, ker ti še večkrat podlegajo najrazličnejšim ljudskoetimološkim naslonitvam. Primer: kor. sln. tpn. *Radvanje* (iz atrpn. *Rad(o)van* + '(an)e) je ponemčeno kot *Rothwein* z očitno asociacijo na črno vino. Sev. prim. orn. *Krn* so Italijani poimenovali kot *Monte Nero* očitno po asociaciji rimojočih se sln. leksemov *Krn* — *črn* čeprav gora z nobene strani ni videti črna, temveč le bele apnenčaste barve.

¹ Tega in podobne srednjeveške zapise navaja Kos, HTS II, 754 s. Etimološko razlogo in rekonstrukcijo podaja Bezljaj, Eseji o slovenskem jeziku (dalje Eseji), 139.

0.5. Skladno z opisano hierarhijo vrednotenja razpoložljivega gradiva bom v naslednjih odstavkih poskušal osvetliti izvor po možnosti etimologije sln. toponimov, ki se končujejo na *-polje* ali na katero od možnih dial. variant, npr. *-pole*, *-povle*, *-pale*, *-polj*, ki bi utegnile izvirati iz psl. **pol'e* „campus“. Osnovno gradivo sem sistematično zbral iz Atlasa Slovenije (Ljubljana, 1986). Za vsakim prvič omenjenim obravnavanim tpn. se v besedilu nahaja njegova lokacija, povzeta po navedenem delu. Dalje se za prvo omembo po možnosti nahaja nekaj njegovih standardiziranih oblik, iz katerih so poleg paradigme razvidne še sintaktične značilnosti. Temu sledi navedba adj. in st. im. Tovrstni podatki so najpogosteje povzeti po leksikonu Slovenska krajevna imena (dalje SKI) avtorjev F. Jakopina, T. Korošca, T. Logarja, J. Riglerja, R. Savnika in S. Suhadolnika (Ljubljana, 1985). Diakritična znamenja so v navedkih iz SKI prirejena na Pletteršnikov način označevanja vokalne kvalitete in tonemov. V primerih ko intonacija ni znana ali sama po sebi umevna, stoji na dolgem poudarjenem vokalu znamenje', ki je glede intonacije nevtralno. Dial. tpn., njihove oblike in izv. so v večini primerov navedene po Kartoteki slovenskih toponimov (dalje KST), ki jo hrani in dopolnjuje Etimološko-onomastična sekcija Inštituta za slovenski jezik ZRC SAZU v Ljubljani. Zaradi preglednosti so dial. zapisi — kjer je bilo to le mogoče — predstavljeni v transkribciji OLA. Poglavitni viri za srednjeveške zapise so M.Kos, Gradivo za historično topografijo Slovenije (za Kranjsko do leta 1500) I—III (Ljubljana, 1975); P. Blaznik, Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do leta 1500 I—II (Ljubljana, 1986—88) in I. Zelko, Historična topografija Slovenije I, Prekmurje do leta 1500 (Dalje Kos/Blaznik/Zelko, HTS). Ostali viri za dial. in historično gradivo so s potrebnimi bibliografskimi podatki navedeni sproti.

1. Slovenski tpn. s samostojnim členom, *Polje/polje*

1.0. Tovrstni tpn. ne bodo predmet podrobne analize, ker je že v naslovu prispevka nakazana le obravnava kompozitov, katerih drugi člen bi utegnil biti psl. **pol'e* „campus“. Zato se spodaj nahaja le abecedno urejen spisek sln. tpn. z drugim ali tretjim samostojnim členom *Polje/polje* in opazka o večkratnem tpn. *Polje*. Nekateri od teh tpn. se kasneje pojavljajo še v osrednjem poglavju, ker njihove dial. oblike kažejo na neupravičenost standardizacije v obliki atributivne sintagme, prim. *Dobropolje* (→ 2.1.). Podatki o lokaciji so v sledeči zbirki zaradi ekonomičnosti izpuščeni. Nahajajo se v Atlasu Slovenije.

1.0.1. Po izvoru predstavljajo sln. tpn. s samostojnim členom *Polje/polje* (prvotne) mtpn. ali (prvotne) horon. Prvi člen je v veččlenskih prvotnih mtpn. navadno neizv. ali izatrn. adj., npr. *Malo Polje*, *Hudo polje*, *Jurovsko polje*, v veččlenskih horon. pa navadno iztpn. ali izhdn. adj., npr. *Krško polje*, *Mursko polje*. Mnogi horon. slednje vrste so mladega nastanka. Drugi ali tretji samostojni člen *Polje/polje* se po slovenskem pravopisu v horon. in mtpn., ki označujejo nenaseljene kraje, piše z malo, v ojkon. pa z veliko začetnico. Števila v oklepajih, ki se nahajajo za nekaterimi tovrstnimi tpn., kažejo na števila krajev, ki jih označujejo.

1.1. Tpn. *Polje*

Po podatkih, ki jih navaja Atlas Slovenije, se tpn. *Polje* 11 krat pojavlja kot ojkon., z dodatnimi krajevnimi določili, npr. *Polje pri Bistrici* pa še 5 krat. Dostopni srednjeveški zapisi in dial. gradivo potrjujejo domnevo, da gre zelo verjetno v vseh primerih za izvedbo iz apel. **pol'e* „campus“. Le za *Polje* v Bohinju, dial. *Pó:l'e* lok. *ȳ Po'l'ě:x* je potrebno domnevati izvedbo iz apel. **pol'e* posredno preko st. im. **Pol'áne* (pl.) po

skrajšavi tipa *Goričane* > *Goriče* prim. današnje st. im. *Poljánec* in adj. *poljanski*. Običajno st. im. od tpn. *Polje* je namreč *Poljec*, običajni adj. pa *poljski*. Bohinjski tpn. je l. 1498 zapisan kot *am Veld*². Nejasna, po vsej verjetnosti imenotvorna je pluralizacija zgoraj neupoštevane mtpn. *Polje* pri Šentjurju na Štajer., prim. dial. *Pòjle*, gen. s. *Pòjle*, lok. f. *Pòjle*, adj. *pòjlsk* (KST).

1.1.1. Na področju Slovenije je sicer zaslediti neprimerno več krajev s tpn. *Polje*. V večini primerov gre za mtpn., ki jih Atlas Slovenije ne navaja in katerih izvor v apel. **pol'e* ne more biti sporen. Psl. apel **pòl'e* „ravno mesto“ (etimološko gre za substantiviziran in tematiziran ide. adj. **polHi-* „širok“, ki je izpričan v het. *palhi* - „isto“) se kot toponimična baza pojavlja na celotnem slovanskem področju.

1.2. Atlas Slovenije navaja naslednje tpn., mtpn. ali horon. z drugim ali tretjim členom *Polje/polje*: *Ajdovsko polje*, *Apaško polje*, *Babno polje*, *Bloško polje*, *Dobro Polje* (2), *Dolenje Polje*, *Dolenje polje*, *Dolgo polje*, *Dravsko polje*, *Globodolsko polje*, *Gorenje Polje* (2), *Goriško polje*, *Hudo polje*, *Jarče Polje*, *Jurovsko polje*, *Kočevsko polje*, *Koprivniško polje*, *Krško polje*, *Ljubljansko polje*, *Logaško polje*, *Loško polje*, *Malo Dobro Polje*, *Malo Polje*, *Mrzlo Polje* (2), *Mursko polje*, *Novo Polje*, *Planinsko polje*, *Podgorsko polje*, *Postojnsko polje*, *Ptujsko polje*, *Pusto Polje*, *Pusto polje* (2), *Ribničko polje*, *Rudno polje*, *Senadolsko polje*, *Sodinsko polje*, *Sovško polje*, *Sovinjsko polje*, *Srednje polje*, *Šentjernejsko polje*, *Veliko Dobro Polje*, *Velo polje*, *Vremsko polje*, *Zajčje Polje*, *Zlato Polje* (3) z izvedenko *Zlatopoljščica* (hdn.).

2. Slovenski tpn. na *-polje* ali podobno

2.0. Razpravljanja o posameznih tpn. si sledijo po abecednem redu.

2.1. *Dobropolje* in sorodno

2.1.1. Horon. *Dobrépolje* (p. 167/B2), lok. v *Dobrépolju* je besedotvorno univerbizirana atributivna sintagma **dobroje pol'e*,³ kar potrjujejo srednjeveški zapisi, npr. l. 1220 *Gvtenvelt*, 1241 *Gutenveld* ipd. L. 1496 je ime izpričano tudi neprevedeo kot *Dobropoglia*.⁴ Besedotvorno razlogo, po kateri je horon. nastal iz atributivne sintagme z določno obliko adj. n. moti ledejstvo, da je vokal *-é-*, ki je po kontrakciji nastal iz *-oje-*, akutiran. Akcentuacija dol. obl. nom. n. sg. se j v okviru psl. kolumnalne oksitoneze namreč glasila **dbròje*, kar bi se v osrednjih sln. dialektih praviloma kontrahiralo v *-ê-*. Zanesljive razlage sln. akutu ni mogoče podati. Morda je treba domnevati vpliv akcentuacije lok. **dbròji pol'ĩ*, kjer je lahko prišlo do vpliva oksitoniranih oblik akcentske paradigme c zaradi oksitonirane oblike drugega člena pred univerbizacijo.

2.1.2. Poleg obravnavanega navaja Atlas Slovenije še dve naselji z imenom *Dobro Polje* (n. 82/B2, n. 197 B/2). Prvo se nahaja pri Radovljici na Gor. in je leta 1436 izpričano kot *Guttenfeld*⁵. Drugo leži na Notr. in se v tamkajšnjem govoru glasi *Drǫpǫl'e/Dǫrǫpǫl'e*, gen. z *Drǫpǫl'/Dǫrǫpǫl'*, lok. *ǫ Drǫpǫl'a x//Dǫrǫpǫl'a x*, st. im. *Drǫpǫl'c*, kar bi bilo treba poknjžiti z *Dobropólje*, gen. *Dobropólj*. Plural kaže bodisi na izvedbo iz st. im. **Dobropol'áne* > **Dobropólje* (tako Rigler, glej op. 6), bodisi na pluralizacijo s suf. za tvorbo kolektiva *-tje*. Za slednjo možnost govori zlasti dial. st. im., ki bi se v primeru izvedbe iz **Dobropol'áne* verjetno glasil ***Dobropoljan*, dial.

² Kos, HTS II, 460.

³ Ramovš, Historična gramatika slovenskega jezika (dalje HGr.) VII, 164.

⁴ Historično gradivo navaja Kos, HTS I, 461.

⁵ Kos, HTS II, 105 s.

****Dr̥p̥p̥l'ān.** Redukcija prvega člena *dobro-* v *dro-* (s predtoničnim akanjem) je sicer enaka kot v kor. sln. adv. *dr̥ð* „dobro“. Variantne oblike *Dərðp̥p̥l'e* ipd. temeljijo na cas. obl. sg. sklanjatve, ki je bila v primeru pravilnosti razlage današnjega tpn. iz st. im. verjetno prvotna v starem tpn. Dvočlenski standardizirani tpn. v obliki atributivne sitnagme *Dobro Polje* ne temelji na dial. gradivu, temveč na besedotvornem razumevanju njegovega nastanka. V Ilirski Bistrici je namreč tpn. še mogoče slišati v sg. *Dr̥p̥p̥l'e*, vendar z enako akcentuacijo kot v običajnejši pl. obliki.⁶

2.1.3. Iz st. im. **Dobropol'āne* (pl.) > **Dobrop̥l'e* je izvedljiv še kor. tpn. *Drópolje* (Ziljska dolina; Atlas Slovenije ne navaja), gen. iz *Drópolj*, akz. v *Drópolje*, lok. v *Drópoljah*, nem. *Tröpolach*⁷. Kljub uradnemu imenu *Dobropolje*, ki je veljalo do l. 1945, pa ni mogoče izhajati iz enake osnove⁸ v primeru kor.tpn. *Drobólje* (n. 28 A/1) ob Baškem jezeru, nem. *Drobollach*. Lokalo se namreč uporablja *Drobóvlje*, gen. iz *Drobóvelj*, akz. v *Drobóvlje*, lok. v *Drobóvljah*, adj. *drobóveljski*, st. im. *Drobóvljáni*,⁹ kar kaže na dial. *Dro b'óyle* itd. ter s tem na izvedbo tpn. iz st. im. **Drob-ov-āne* > *Drobóvlje* po skrajšavi tipa sln. *Goričāne* > *Goriče*. Adj. osnova **Drob-ov-* je verjetno izvedena iz nekega atrpn., prim. tpn. in priimek *Drobnič*. Po vsej verjetnosti moramo iz atributivne sintagme **Dobro pol'e* izhajati še v sln. tpn. *Dorópolje* (n. 134/A1) pri Sevnici, gen. iz *Dorópolja*, lok. v *Dorópolju*, adj. *dorópoljski*, st. im. *Dorópoljčan*,¹⁰ ki je l. 1250 izpričan kot *Mukenvelde*, pribl. l. 1490 kot *Muckofeldt* in pribl. l. 1500 kot *Drobopol*¹¹.

2.1.4. Atributivno sintagmo **dobro(je) pol'e* z variantami zasledimo kot tpn. po vsem slovanskem svetu, npr. sbh. *Dòbrō Pòlje* (večkrat tpn.),¹² *Dobropoljane/i*¹³ rus., ukr. *Dobropole*, polj. *Dobropolj*, *Dobropol*, *Dobripol*, rus. *Dobripol'*¹⁴ ipd.

2.2. Dragopolje

2.2.1. Zaselek *Dragopolje* (z. 111/A1) leži blizu Vranskega na Štajerskem. Ime v tej obliki navajata Atlas Slovenije in Krajevni leksikon Slovenije.¹⁵ Srednjeveških zapisov v dostopni literaturi ni zaslediti. Kartoteka slovenskih toponimov navaja naslednje dial. zapise: *Dr̥g Póle* (t.j. verjetno *'Dr̥g 'P̥ó:le*, glej op.16), gen. iz *Dr̥g̥g̥a Póla*, akz. na *Dr̥g Póle*, adj. *dragopólski*, st. im. *Dragopólčani* (pl).¹⁶

2.2.2. Ker je prvi člen obravnavanega tpn. v dial. pregiben in fungira kot atribut drugega, bi bilo treba tpn. *Dragopolje* standardizirati kot *Dr̥go P̥ólje* (← *dr̥g* „ljub, mil, dober“) in s tem tipološko uvrstiti med tpn. tipa *Malo Polje*, naštete v odstavku 1.2.

⁶ Rigler, Južnonotrjanski govori, 166. Lit. tpn. *Dr̥p̥p̥l'ai* (pl.) z rus./polj. ekvivalentom *Dropole/Dropale* (navaja Vasmer Russisches geographisches Namenbuch (dalje RGN) III, 99), je verjetno samo slučajno podoben slovenskemu *Dr̥p̥p̥l'e*. V primeru domnevanja sorodstva bi sln. variantna oblika *Dərðp̥p̥l'e* ostala nerazložena.

⁷ Zdovc, Slovenska krajevna imena na avstrijskem Koroškem. Nepaginiran, za tisk pripravljen rokopis (dalje Rkp.), s. v. *Dropolje*. Rekonstrukcijo navaja Kranzmayer, Ortsnamenbuch von Kärnten (dalje ONBK) I, 97.

⁸ Domnevno napačno izvaja Kranzmayer, ONBK I, 97, sln. *Dobróvlje* iz **Dobró(po)lje*.

⁹ Zdovc, Rkp., s. v. *Drobólje*.

¹⁰ SKI, 66.

¹¹ Historične oblike navaja Zahn, Ortsnamenbuch der Steiermark im Mittelalter, 141.

¹² Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (dalje ARJ.) II, 528.

¹³ Šimunović, Istočnojadranska toponimija (dalje IJT), 30, 169.

¹⁴ Vasmer, RGN III, 40.

¹⁵ Atlas Slovenije, 111; Krajevni leksikon Slovenije III, 497.

¹⁶ Nekonsistentnost ve rekaciji s prepozicijama *iz in na* je verjetno zagrešil zapisovalec. Pričakovali bi *s in na*. Vsaj v cas. obl. je sumljiv tudi zapis kratkega vokalizma.

2.3. *Impolje*

2.3.1. *Gornje in Doljnje Impolje* (n. 153/B1) se imenujeta dve naselji na pobočju Dedne gore v Zasavju. Od Save med Sevnico in Krškim so Gornje Impolje oddaljene 5, Dolnje pa 3 km. Tpn. je morfološko f.pl., prim. *Gōrnje/Dōlnje Īmpolje*, lok. v *Gōrnjih/Dōlnjih Īmpoljah*, adj. (-) *Īmpoljski*, st.im. *Īmpoljčan*.¹⁷ Iz imena je izveden tpn. *Impoljca* (ime gradu ob Savi) in hdm. *Impoljski potok*. V. 19. st. je ime vasi zapisnal *Impale*, ime gradu pa *Impolza*.¹⁸ Dial. oblike in izv. se glase *Ī:mpule* (f.pl.), gen. z *Ī:mpul*, akz. na *Ī:mpule*, lok. na *Ī:mpulax*, adj. *Ī:mpulsk*, -a, st. im. () *Impu'la:n*. *Impoljski potok* se v dial. glasi *Ī:mpulsc*a, zaselak *Impoljca* pa *Ī:mpulca*.¹⁹ Dial. oblike in tvorbe govore za korektnost standardizacije tpn. *Īmpolje* z mehkim *lj* in za nekorektnost standardizacije st. im. *Īmpoljčan* namesto upravičenega *Impoljān*. L. 1351 je tpn. izpričan kot *Impuhel*.^{19a}

2.3.2. Ugotavljanje izvora in etimologije je težavno. Dejstvo, da je tpn. v srednjem veku zapisan, kot da bi šlo za nemški kompozit z drugim členom *-büchel*, še ne zagotavlja germ. izvora, ker je substitucija sln. *polje* - nem. *Büchel* možna v obeh smereh. To dokazujejo srednjeveški zapisi sln. tpn. *Prepolje* (→ 2.9.) in nem. *Poppichl* za sln. *Podpolje* (→ 2.17.2.). Domnevo, po kateri sln. tpn. *Impolje* izvira iz nem. *Inbüchel* (= *innerer Büchel*) je Kelemina ustno posredoval Bezlaju, ki jo označi kot manj verjetno.²⁰ Ramovš je obravnavani tpn. pred tem rekonstruiral **vinbno pol'e* (k **vinð* „*vinum*“), kar naj bi najprej prešlo v **vino pol'e*, nato pa - po napačni segmentaciji -v **v Ino pol'e*, zaradi česar naj bi vzglasni v- odpadel. Potrdilo za njegov nekdanji obstoj vidi v priimku *Vimpolšek*.²¹ Odpada medglasnega -o- Ramovš ne razloži. Poleg tega je priimek *Vimpolšek* možno izvesti iz bližnjega tpn. *Vimpole* (z. 155/B1). Ramovševa razlaga je sicer možna, vendar s stališča tipologije malo verjetna, ker v Sloveniji zasledimo mnogo tpn., izvedenih iz adj. **vinbnv* (*jb*)/**vinbŋskjъ*/**vinbŋjъ*, pri čemer se v jedru navadno pojavljajo apel. **vbrxv*/**gora*/**gorica*/**dolv*, nikoli pa ne **pol'e*. Ravni tereni v Sloveniji namreč niso primerni za gojenje trte. Možna, čeprav nedokazljiva je zveza sln. tpn. *Impolje* s polj., samo historično izpričanim tpn. *Inopole*.²² Lokacija in morfološke lastnosti polj. tpn. niso znane.

2.3.3. Če sprejmemo Ramovšev razlogo odpada vzglasnega v- kot delovno hipotezo,²³ je identičnost izvora sln. tpn. *Impolje* in *Vimpole* s priimkom *Vimpolšek* na dlani. Geografska značilnost obeh naselij je, da ležita na relativno ravnem ozkem terenu, ki se ovija okrog hriba. To dejstvo dopušča rekonstrukcijo **vŋv-pol'e*, kar more biti determinitivni kompozit s prvotnim pomenom „polje (ki je) ovinek“. K obstoju prvega člena **vŋv* „ovinek“ v sln. toponimiji prim. *Vine*, *Vinec*, *Vinje*, *Zavine*, *Zavinek*, *Zavinjak*, *Zavino*. Naselja s temi imeni se nahajajo ob cestnih ovinkih, ki so navodno pogojeni s konfiguracijo tal. V prid navedeni rekonstrukciji govori tudi nepremičnost iktusa na

¹⁷ SKI, 90.

¹⁸ Freyer, *Alphabetisches Verzeichniß aller Ortschafts-udn Schlösser-Namen des Herzogthums Krain in deutsch und krainischer Sprache* (dalje le Freyer), 40.

¹⁹ Dialektične podatke dolgujem kolegici Veri Smole.

^{19a} Kos, HTS I, 215.

²⁰ Bezlaj, *Slovenska vodna imena* (dalje SVI) I, 225.

²¹ Ramovš, *Zgodovinski časopis* VI—VII, 156.

²² Tako Bezlaj, SVI I, 225.

²³ Možnost takšnega odpada ni potrjena, ker ni raziskano, ali bi prepozicija **vŋ* pred vokalom v tamkajšnjem govoru fonetično in fonološko sovpadla z vzglasnim predvokalnim v-.

korenskem vokalu prvega člena, ki je bil v psl. aktuiran. Apelativ **vīnv* „*ovinek*“ je po vsej verjetnosti sodil med *-u-* debla. Za to možnost do neke mere govori podaljšava s sufiksom **kv* v sln. *ovīnek*. Če je domneva o (nekdanjem) *-u-* deblu pravilna, je moral biti tudi kompozit **vinv-pol'e* tvorjen brez tematskega vokala, prim. paralelno pri *-i-* debljih csl. *trvzqbv* „*tridens*“. V primerih, v katerih je prvi člen kompozita tematsko deбло, se v slov. jeziki praviloma pojavlja 'vezni' *-o-*, prim. sln. orn. *Vinogora*²⁴ (g. 135/A1) s polj. paralelo *Winogora*. Ker se današnje st. im. glasi na *-'an* in ker je tpn. *Impolje* formalno f. pl., je treba slednje izvesti iz nekdanjega st. im. v pl. *(*V*)*īnvpol'ane*, kar se je po znanem obrazcu tipa *Goričane* > *Goriče* skrajšalo v (*V*)*impolje*. Mehkost glasu *l'* v tpn. *Vimpole*²⁵ dokazuje priimek *Vimpolšek* (in ne ***Vimpovšek*).

2.4. *Kompolje* in sorodno

2.4.1. Na Slovenskem ozemlju je najmanj sedem krajev s takšnim imenom. Trije so standardizirani kot *Kōmpolje* (n. 108/B2, 133/A2, 167/B2), ostali kot *male Kompolje* (z. 149/B3), *Velike Kompolje* (z. 149/B3), *Kompole* (z. 113/B1) in *Kumpolje* (z. 151/A1). Po podatkih SKI so navedeni tpn. formalno f. pl., reakcija s prepozicijami pa niha, npr. akz. *v/na Kōmpol(j)e*, lok. *v/na Kōmpol(j)ah*. Adj. se v vseh navedenih primerih glasi *kōmpol(j)ski*, medtam ko st. im. niha med *Kōmpoljec* in *Kōmpol(j)čan*.²⁶ Slednja varianta je s produktivnim sufiksom *-'an* nedvomno izvedena iz prve, prim. še v prejšnjem stoletju *Ljubljanec* za današnje *Ljubljančan*. Dial. oblike so dostopne za *Velike Kompolje* pri Muljavi na Dolenjskem (149/B3): *Kú:mpal'a*, gen. s *Kú:mpal'*, akz. na *Kú:mpal'a*, lok. na *Kú:mpal'ax*. Namesto adj. in st. im. se uporablja gen. s *Kú:mpal'*. Prebivalci ne ločijo *Malih Kompolj* od *Velikih*.²⁷ Rokopisna zbirka sln. mtpn. navaja imena *Koumpale* (Police pri Cerknem), *Kompolje* (Krašna in Leše na Gor.), *Kompale* (Ljubno). V srednjem veku je tpn. *Kompolje* (133/B3) izpričan l. 1280 *Gompol*, 1342 *Choempoel*, 1444 *Gumpell*, (133/A2) okoli l. 1400 *Gümppl*, *Gumpel*, 1436 *Gümpl*, 1444 *Gumpel*, 1479 *am Gumpel*, (108/B2) l. 1428 *Kumpelach*, 1436 *Gumpol*, (167/B2) l. 1436 *Gumpel*, 1444 *Gumpel* in l. 1484 *Kumpolle*.²⁸ Freyer navaja ta imena kot *Kōmpolje*, *Kumpale*, *Kompole* in *Kompale*, nem. *Gimpel(hof)*, *Gumpale* ipd.²⁹ Dial. in nekateri historični zapisi govore v pridstandardizaciji *Kōmpolje* (F. pl.). Srednjeveški zapisi tipa *Gimpel/Gumpel* so najverjetneje posledica naslonitve na nem. atrpn. *Gümbel*, kar je hipokor. iz *Gumbrecht*, *Gumbert* ipd.³⁰ Naselje *Kompole* (113/B1) se je še pred drugo svetovno vojno imenovalo *Sv. Lovrenc*. Iz tpn. *Kompolje* sta izvedena priimka *Kompolšek* in *Kompoljšek*, ki narekujeta prvotno in ne šele s pozicijo pred suf. **-'ane/-tje* nastalo mehkost fonema *l'*.

2.4.2. Naselja z imenom *Kompolje* leže na ravnini, ki je navadno nekoliko dvignjena nad okolico. Zato je Ramovš domneval, da obravnavani tpn. izvira iz jukstapozita **komv* „*hrib*, *vzpetina*“ + **pol'e* „*campus*“. Njegov prvi člen je znan iz večkratnega sbh. orn. *Kōm*, gen. *Kōma*; *Kōmača*, *Kōmič*, adv. *ōkomito* „*navpično*“ apel. *kōmac*, gen. *kōmca* „*strmina*“ in (z dial. prehodom dolgega *ō* v *u*) sln. orn. *Kum*.³¹ Ramovševo

²⁴ V Atlasu Slovenije je napačno standardizirano kot *Vino gora*.

²⁵ V tamkajšnjem dialektu sta prvotno trdi *l* in mehki *l'* v medvokalni legi sovpadla.

²⁶ SKI, 128, 162, 311. Toponima *Kumpolje* SKI ne navaja.

²⁷ KST.

²⁸ Freyer, 49, 53.

³⁰ O slednjem Bahlow, Deutsches Namenlexikon, 191.

razlago podpira obstoj sln. apel. *kómpolja* „visoka ravan“, ki se navadno uporablja le v pl. Leksem je izpričan pri Cafu in Janežiču, od koder ga je v svoj slovar sprejel tudi Pleteršnik.³² Navedeni apel. more prdstavljati izvor obravnavanega tpn. Na tem mestu je potrebna le njegova besedotvorna osvetlitev. Izvor apel. je lahko prepozicionalna sintagma tipa **vbrxv pol'a* (→ 2.15.), v danem primeru *(*na*) *komv* (akz.) *pol'a* kar se je akaptpralo v f.sg. *kompolja*. Po takšnem besedotvornem/imenotvornem postopku je nastalo več sln. tpn., npr. *Vřhnika* < **vbrxv nika* „vrh izvira/nad izviro“, k **nikv* „izvir“ ← **nikati/nicati* „izvirati“.³³ Slednje izvajanje potrjujejo srednjeveški zapisi, npr. 1. 1367 *ze dem Prvnn bey Obern Laybach*, 1402 *in dem Prunn bei Obernlaybach*.³⁴ Dejstvo, da je tpn. *Kompolje* formalno f. pl., je mogoče pripisati pluralizaciji kot imenotvornemu postopku. St. im. s suf. *-stv* govori proti domnevi, po kateri bi bilo v sln. *Kómpolje* mogoče videti tpn. iz st. im. tipa *Goričáne/Goriče*.

2.4.2.1. Vendar opisana razlaga ni edina, niti edino verjetna. Ker se v Srbiji pojavljata vlaška tpn. *Kvmpol mare* in *Kvmpol mica*, kar se prevaja z *Veliko* in *Malo Polje*,³⁵ Bezljaj meni, da je sln. tpn. *Kompolje* prevzet od substratnih romaniziranih pastirjev. Osnova je v tem primeru romansko *campullus* k lat. *campus* „polje“.³⁶ Za to razlogo govori dejstvo, da se tpn. *Kompolje* pojavlja še na dveh mestih v Liki in da so iz romanske predloge *campellus* izvedljivi tpn., čak. *Kampëlje*³⁷, sln. *Kampel* (n.193/B3) in *Kampelc* (z. 143/A3), iz **campullinus* pa še *Kampolin* (z. 192/B3).

4.2.2.2. Besedotvorna in dialektološka analiza dostopnega gradiva za sln. tpn. *Kompolje* dopuščata obe navedeni etimološki razlagi. V obeh primerih pa ostaja nejasno, ali je mogoče domnevati kakršnokoli zvezo med sln./sbh. *Kompolje* in lit. tpn. *Kump(u)olių*, rus. *Kumpol'e*, polj. *Kumpol'*³⁸ rus. *Kompol'*, polj. *Kompol'*³⁹ in brus. *kom-pel'*.⁴⁰

2.5. Lihpolje

2.5.1. Vas *Lihpolje* (n. 28/B1) z varianto *Lihpôlje*, nem *Lichtpold* leži v Rožu na Avstrijskem Koroškem. Gen. se glasi z *Lihpolj*, akz. *na Lihpolje*, lok *na Lihpoljah*. Tpn. *Lihpolje* je morfološko torej f.pl. Dial. oblike in izv. niso dostopne.⁴¹

2.5.2. Vas leži ravnem, z gričevjem obdanem terenu. Zato smemo sklepati, da gre v tpn. *Lihpolje* za kompozit z drugim členom *-polje* „campus“ oziroma - zaradi f.pl. - s st.im. *-poljáne* (m.pl.), ki je po skrajšavi tipa *Goričáne* > *Goriče* prešlo v *-polje* (f.pl.). Prvi del domnevnega kompozita je izveden iz atrpn. **Lixv*, znanega iz rus. adj. *lixorev* k atrpn. **Lixorb*,⁴² tpn. češ. *Lochoves*, *Lichutova ves*, *Lichov*, *Lichkov* (nem. *Lichtenau*),

³¹ Ramovš, Zgodovinski časopis VI-VII, 155 s., argumentirano zavrača starejše Steinhauserjevo izvajanje sln. tpn. *Kompolje* iz nem. atrpn. *Gümpel*.

³² Pleteršnik., Slovensko-nemški slovar I, 428.

³³ Podobno Bezljaj, Rocznik Slawistyczny XXI, 150.

³⁴ Kos, HTS II, 732.

³⁵ Jovanović, Srpski etnografski zbornik LV (Naselja XXIX), 148, 184.

³⁶ Bezljaj, Eseji, 32.

³⁷ Šimunović, IJT, 72.

³⁸ Navaja Vasmer, RGN IV, 677.

³⁹ Navaja Vasmer, RGN IV, 347.

⁴⁰ Navaja Vasmer, RGN IV, 346.

⁴¹ Zdovc, Rkp. s. v. *Lihpolje*.

⁴² Navaja Miklošič, Die Bildung der slavischen Personen - und Ortsnamen, 72.

Lichovy (lok. v *Lichovech*),⁴³ brus. *Lixasel'ci*, *Lixačy*, gen. čou, *Lixničy*⁴⁴ in sln. *Lihovci* (n. 17/B1) na Avstrijskem Štajerskem. Pri imenotvornem postopku bi sicer pričakovali, da bi v prvem členu nastopil adj. **lixovъ* v n., torej ***Lixovo pol'e* → ktet. ***Lixovopol'ane*. V obravnavanem primeru gre najverjetneje za jukstapozit tipa sln. *knezdol* (poleg *Knežji dol*), *Josipdol*, *Božičvrh*,⁴⁵ dial. *Banjloka* (za standardizirano *Banja Loka*), sbh., rus. *Ivangrad*, v katerih adj. sufiks prav tako ni več razpoznaven, oziroma ga nikoli ni bilo. Nem. tpn. *Lichtpold* je nedvomno prevzet iz sln. in naslonjen na apel. *Licht* „luč, svetloba“; prim. enako naslonitev vzgoraj omenjenem nem. *Lichtenau* za češ. *Lichkov*. Obratna smer prevzema je malo verjetna, ker so v tem delu Koroške vsi tpn. slovenski, nemški ekvivalenti pa prevedeni ali prevzeti, npr. *Pešče* - *Sand*, *Hovše* - *Kaltschach*, *Žlebnje* - *Schleben*, *Goriče* - *Goritschach*. Manj verjetno, čeprav ne nemogoče, je izvajanje tpn. *Lihpolje* direktno iz jukstapozita **lixъ* „slab“ + **pol'e* ali domnevanje izpada medglasnega *-o* v prvotnem **Lixo(pol'e)* kot v primeru *Radvanje* < **Radovan'ane*.

2.6. *Napole*

2.6.1. Vas *Napôle* (n. 24/B1), nem. *Nampolach* se nahaja z Ziljski dolini na Avstrijskem Koroškem. Standardizirane oblike cas. obl. se glase: gen. iz *Napôl*, akz. v *Napôle*, lok. v *Napôlah*. V tamkajšnjem ziljskem govoru se vas imenuje *Na Pôlah*, akz. na *Pôle/na Pôlane*,⁴⁶ kar nedvomno kaže na prvotno st.im. **Poljáne* s prehodom v tpn. in skrajšavo tipa *Goričáne* > *Goriče*. Ker univerbizacija prepozicionalne sintagme v dial. še ni izvršena, bi se standardizirani tpn. moral glasiti **Pôlje* ali **Pôljane* (reakcija s prep. *na*), s čimer bi bilo hkrati zadoščeno historično-etimološkemu zapisu (v tamkajšnjem dial. otrdelega, sicer izvorno mehkega) *l'*. Nemški ekvivalent *Nampolach* temelji na sln. lok. pl. *Poljah*. Po univerbizaciji nem. prepozicionalne zveze **Am Polach* > **Ampolach* je pod vplivom sln. tpn. *Na Polje* tudi v nem. nastopil vzglasni *N-*.

2.6.2. Upošteva dial. oblike tpn. *Napole* ne sodi med kompozita z drugim členom *-pol'e* temveč med tpn. iz st. im. s sufiksom *-'ane*, ki so izvedeni iz apelativa **pol'e* „campus“. Izvorno je obravnavani tpn. torej enak večkratnim tpn. *Pôljane*, *Pôlane*, *Pôlene* s st. im. na *-ân/-'ánc*, ki temeljijo na star. st. im. v pl. **Pol'áne*. Domnevno istega izvora je tpn. *Pôle* v Bohinju.⁴⁷

2.7. *Opale*

2.7.1. Vas *Opale* (n. 124/A3) leži pod Žirovskim vrhom ja južnem robu poljanskega dialekta (žirovski govor), na ravnini z nadmorsko višino 620 m, ki je obdana s pribl. 700 m visokimi gorskimi slemenji. Standardizirane oblike in tvorbe se glase *Ópal*, (f. pl.), gen. iz *Ópal*, akz. v *Ópale*, lok v *Ópalah*, adj. *ópalski*, st. im. *Ópalčan*.⁴⁸ V srednjem

⁴³ Miklošič, op. cit., 157; Profous, Místní jména V Čechách II, 611.

⁴⁴ Navaja Rapanovič, Slovník nazvaů naselenyx punktaů Grodzenskaj voblastci (dalje SNNPGV), 140.

⁴⁵ Ker se prvi člen jukstapozita ne pregiba in z drugim ne ujema niti v spolu, so zgornja imena kljub drugačni standardizaciji prikazana kot enočlenska. Podoben problem je *Slovenj Gradec*, kar bi prav tako morali pisati *Slovenj gradec*. Napačna standardizacija pri tovrstnih imenih ni dosledna, prim. pravilno *Ruperčvrh*, *Krišťandol*, *Marindol*, *Jermendol* ipd.

⁴⁶ Zdovc, Rkp., s.v. *Napole*.

⁴⁷ Razlog za vokalno kvaliteto v bohinjsem tpn. *Pôle*, lok. v *Poljéh* ni jasen. Pričakovali bi *Pôlje* ali analogno *Pôlje*. Lokacija kljub tej nejasnosti narekuje izvedbo iz apelativa *polje*, saj naselje leži na ravnem terenu ob desnem bregu Save med Bohinjskim jezerom in Bohinjsko Bistrico.

⁴⁸ SKI, 187; KLS I, 183.

veku je naselje zapisano kot *Gorenišgori*.⁴⁹ Ime temelji na bližnjem tpn., ki se danes glasi *Izgorje* (glej 2.7.2.1.). V 19. st. je tpn. *Opale* izpričan kot *Opále*, nem. *Opalla*.⁵⁰

2.7.2. Ker je ena od značilnosti tamkajšnjega govora akanje neakcentuiranega *o*, bi tpn. *Ópale* lahko izvajali iz **Opol'e* in primerjali mak. tpn. *Opol(j)e* in sorodno (glej 2.14.). Vendar proti temu govorita dve dejstvi. 1. Zapis iz 19 st. z akcentuiranim *á*. 2. Dejstvo, da je bilo področje *Opal* naseljeno relativno pozno, nekako sredi 14 st.⁵¹ Pred tem je bil na mestu *Opal* gozd, ki so ga naseljenci morali izkrciti na običajen srednjeveški način, t.j. s požigalništvom. Zato smemo tpn. *Opale* rekonstruirati kot **Opal'e*,⁵² kar je besedotvorno kolekt. abstrakta **opalv* iz glagola *opaliti* „zažgati“.⁵³ K imenotvorju, besedotvorju in pomenu prim. sln. tpn. *Požârje* s st. im *Požârec*⁵⁴ in adj. *požârski*. Iz psl. baze **opalv* so tvorjeni še tpn. srb. *Opala*, češ. *Opal*, polj. *Opal*, *Opalona*, ukr. *Opalyn gl., dl. Vopalen* ipd.⁵⁵

2.7.2.1. V srednjem veku je vas *Opale* znana pod imenom *Gorenje Izgorje*. Dober km južno od današnjih *Opal* leži vas *Ízgorje*, ki je l. 1500 izpričana kot *Isgori*.⁵⁶ Pod Blegošem na Gor. je znano hišno ime *Izgorc*, izpričano že l. 1291 kot *Wizgor* in l. 1500 kot *Issgori*.⁵⁷ V Beli krajini se dva neporasla gorska vha imenujeta *Izgornik*. V južni Sloveniji se pojavlja priimek *Izgoršek*. Ker imen z nominalnim imenotvornim prefiksom *iz-* sicer ni zaslediti,⁵⁸ pri imenih tipa *Izgorje* in sorodno ne moremo izhajati iz **gora* „mons“, temveč iz glagolske baze **gor-* „goreti“,⁵⁹ kjer je prefiks *iz-* pričakovan, prim. *izgoréti* „pogoreti“. Rekonstrukcija tpn. *Izgorje* se skladno s povedanim glasi **Jbz-gor-tje*, iz česar sta izvedljiva tudi češ. tpn. *Zhûře* in *Zhoř*.⁶⁰ Tpn. *Izgorje* je tako popolna besedotvorna, imenotvorna in pomenska paralela tpn. *Opale*.⁶¹ Iz iste glagolske baze so med drugimi izvedeni še sln. tpn. *Gorelec*, *Ogorelec*, *Ogorevec*, *Razgorje*, *Razgorce* in *Razguri*.⁵⁹

2.8. Póvlje

2.8.1. Tpn. *Póvlje* (f.pl.), gen. *Póvelj*, lok. na *Póvljah* za adj. *póveljski* in st. im. *Póvlján*⁶² se v tamkajšnjem gor. gorovu glasi *Póvle*, gen. s *Pó:vəl*, lok. na *Póv̄lax*, z adj. po *gú:sk* in str. im. *Poūlàn*.⁶³ V vseh srednjeveških virih je tpn. zapisan z diftongom,

⁴⁹ Kos, HTS II, 401.

⁵⁰ Freyer, 76.

⁵¹ Stanonik, Slavistična revija XXV, 294.

⁵² V tamkajšnjem govoru se psl. *l'* depalatalizira, prim. **krà:l* „kralj“, **zé:mle* „zemlja“ (Stanonik, Slavistična revija XXV, 305).

⁵³ Glagol je izpričan v bližnjem črnovrškem dial kot *qpâlt* „zažgati“ (Tominec, Črnovrški dealekt, 132).

⁵⁴ St. im. *Opalčan* temelji na star. *Opalec*. Prim. še v 19. st. *Ljubljanec* za današnje *Ljubljančan*.

⁵⁵ O slednjih Miklošič, Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen, 290.

⁵⁶ Kos, HTS I, 217.

⁵⁷ Kos, HTS I, 217.

⁵⁸ Nasprotno srečujemo prefikse *pod-*, *med-* in *za-* tudi kot imenotvorne in denominalne, npr. *Podgorje* < *podv-gor-tje* iz apel. **gora* „mons“, prim podobno še tpn. *Zagorje*, *Medgorje* ipd.

⁵⁹ Za obravnavane tpn. tako že Bezljaj, Slavistična revija VIII, 19.

⁶⁰ Toponima *Zhûři* (2 krat) in *Zhoř* (16 krat) navaja in izvaja iz **jvzgoréti* Profous-Svoboda, Místní jména v Čechách IV, 772-775.

⁶¹ Pravilno standardizirana oblika bi se morala pisati *Opalje*.

⁶² SKI, 217 navaja tudi variantni gen. *Póvelj* za ožino tipa *Pól(j)ane*, ki se je pred tavtosilabičnim *v/μ* izgubila.

⁶³ KST.

prim. 1. 1254 *Poula*, 1402 *gehulcz ob Pawlen, dorff Pawl*, 1437 *dorff zu Powl, gehülcz Powl, gepurg vnd holcz genantt Pawl*, 1444 *Pewel*, 1488 *am Pawl*.⁶⁴ Diftonga ni mogoče imeti za dial. refleks prvotnega *o*, saj se ta glas v gor. pod akcentom ohranja ali prehaja v *u*.⁶⁵

2.8.2. Dejstvo, da more biti diftong le prvoten, enznačno kaže na tuje poreklo toponimične baze. V danem primeru je po vsej verjetnosti treba izhajati iz krščanskega atrpn. *Paulus* s hipokor. *Paul* (prim. sln. *Pavel*), iz katerega je s suf. *-'ane* tvorjene st. im. **Pawl'áne* (m.pl). Slednej se je po skrajšavi tipa *Goričáne* > *Goriče* adaptiralo v tpn. *Póvlje* (f. sg. - o vokalizmu glej niže). Takšen imenotvorni postopek je z veliko verjetnostjo treba domnevati zaradi izpričanega st. im. *Povljän*, dial. *Pouj' län*, gen. *-á:na*. Pojasniti je treba le še nastanek gor. diftonga *-ou-* iz izhodiščnega, najverjetneje srvn. *-au-* v atrpn. *Paulus* in nastanek dial. adj. *po' gú:sk*. V gor. dial. preide neakcentuirani (in kratki akcentuirani) diftong *au* kateregakoli izvora v *ou*, prim. gor. *xrá:pou* za knjiž. *hrápav*, gor. tpn. *Dǎbrova* < **dobrúva*, gor. *gloy' ní:k* za knjiž. *glavnik*. Za dial. tpn. *Póule* smemo domnevati, da je v času, ko je ta fungiral še kot st. im. v pl., iktus stal na sufiksovem dolgem vokalu, t.j. **Paul'áne*. Domneva je upravičena zaradi paralel tipa *Goričáne* in zaradi današnjega st. im. *Povljän* (< *-än(in)v*). Na tej razvojni stopnji je neakcentuirani diftong *au* regularno prešel v *ou*. Ob sistemski spremembi **Pouł'áne* > *Póul(')e*⁶⁶ preide iktus na prvi obstoječi levi vokal, kar potrjujejo tpn. iz st. im. tipa *Goriče* < *Goričáne* (st. im. *Goričän*), *Túrje* < **Turjáne* (st. im. *Turjän*), *Otóče* < **Otočáne* (st. im. *Otočän*).⁶⁷ Z akcentskim premikom moramo računati tudi v dial. adj. *pog'ú:sk*. Izhodiščana oblika se je glasila **paul'ski* (hipotetično iz **bskvjǃ*). Po prehodu diftonga *au* v gor. *ou* in kratkega *l* v gor. *u* (prim. gor. *jábuk* < psl. **(j)áblvko*) je nastalo **pouuskí*. Nato se sekvenca *uu* diferencira v *gu* (prim. psl. **ǫnrvjǃ* > **uǫni* (> *(*uūni)*) > gor., kor. *gūn*)⁶⁸ čemur sledi mladi sln. premik v levo tipa *moški* > *móški*.

2.8.3. Iz iste atrpn. baze je tvorjen čak. tpn. *Pǒvja* (n.pl.), gen. *Pǒvoj* s st. im. *Pǒvjanin* (Brač).⁶⁹ Tu gre najverjetneje za elipso adj. sintagme **Paul'a (sèla)*, katere prvi člen je iz atrpn. izvedeni adj. *Paul'v*. Slednji se v obliki f. sg. pojavlja v sln. tpn. *Pavla vas* pri Mokronogu na Dol.

2.9. Prepolje

2.9.1. Vas *Prepolje* (n. 69/A2) leži na Dravskem polju ob robu terase blizu vasi Trniče.⁷⁰ Ime se v standardizirani obliki glasi *Prépolje*, gen. *Prépolj/Prépolja*, lok v *Prépoljah/Prépolju*; adj. *prépoljski* in st. im. *Prépoljčan/Prépoljec*.⁷¹ Gramatično število ni ustaljeno niti v tamkajšnjem govoru, ki pripada prleškemu dial., prim. *To je/so*

⁶⁴ Kos, HTS II, 467 s.

⁶⁵ Možen je kvečjemu obraten proces, prim. gor. tpn. *Poljče* < **Paulit'ane*. Rekonstrukcijo potrjujejo srednjeveški zapisi, prim. 1. 1313 *Pevlich*, 1319 *Peaulich* (Kos, HTS II, 459).

⁶⁶ Mikroojkon. *Pavle*, ki se dvakrat pojavi v bližini Horjula, ima z obravnavanim skupno le atrpn. bazo *Paulus*. V bližini Horjula je znano več mikroojkon., izvedenih direktno iz atrpn., npr. *France*, *Martin*, *Tomaž*, *Francelj*.

⁶⁷ Ramovš, HGr. II, 159 ss., govori o prehodu gor. *u* > *g* le v vzglasju in znotraj konzonantnih skupin *dv-*, *zv-*. Trdnih primerov vzporednega razvoja gor. medglasne sekvence *-uu-* v *-gu-* nisem zasledil.

⁶⁹ Navaja Hraste-Šimunović-Olesch, Čakavisch-deutsches Lexikon I, 900; iz atrpn. *Paulus* izvaja Skok, Etimolojski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika II, 624.

⁷⁰ Krajevni leksikon Dravske banovine, 419.

⁷¹ SKI, 221.

Pré:pol'e, gen. iz *'Pré:pol'a/'Pré:pol'*, akz. f. *'Pré:pol'e*, lok. f *'Pré:pol'u/'Pré:pol'ax*. Adj. se v dial. glasi *pré:pol'ski*, f. -a, st. im. v pl. *'Pré:pol''ci*.⁷² V srednjem veku je ime pribl. 1. 1220 zapisano kot *Maiori Prepuhel*, 1265-1267 in *Maiori Prepuehel*, 1270 *Prepuhel in I. 1277 kot Prepuel*.⁷³ V 19. st. se je vas uradno imenovala *Prepola*.⁷⁴ Srednjeveški zapisi so najverjetneje posledica pisarjeve naslonitve na srvn. apel. *bühel* „grič“,⁷⁵ ki večkrat nastopa kot substitut sln. *polje* (glej 2.3, 2.17.). Domneva, po kateri bi bil sln. tpn. izposojen iz srvn. z drugim členom *-bühel* je malo verjetna, ker bi prvi člen *Pre-* v okviru srvn. ostal nepojasnen in ker vas ne leži na griču, temveč na ravnini. Če je zapis iz 19. st. točen, lahko odraža le femininizirani nevtrum.⁷⁶

2.9.2. Noben argument ne govori proti primerjavi sln. tpn. *Prépolje* in st. im. *Prépoljec* s hercegovskim tpn. *Prijépolje*, st. im. *Prijépoljac*.⁷⁷ Ker je po ustaljenem mnenju prefiks *pre-* <psl. **per-* znan le v glagolskih kompozitih, rekonstruirala Skok⁷⁸ sbh. *Prijépolje* kot **Prédvpol'e*. Rekonstrukcija je sicer lahko pravilna, vendar ni edina možna. Psl. **per-* se namreč najde tudi v funkciji nominalnega prefiksa, prim. sln. tpn., orn. *Presedlje* (< **Per-sedvl-bje*), *Prelesje* (< **per-les-bje*) in morda v tpn. *Predole* (če iz **Per-dol-bje*), *Pregarje* (če iz **Per-gor-bje*), *Prezid* (če iz **Per-zidv*). Isti nominalni prefiks je znan tudi v apelativni leksiki, npr. csl. *prědědv*, star. sln. *preded*, mak. *prededo* „praded“, stčes. *priemluva* „predgovor“ in slovaš. *priedomie* „prostor pred hišo“. ⁷⁹ Po enakem besedotvornem postopku moremo izvesti sln. in sbh. tpn. iz **per-pol'bje* s prvotnim pomenom „prostor pred poljem“. Ime je verjetno prvotni kolekt. s sufiksom *-bje*. Takšna imena so fomalno bodisi n. sg., bodisi f. pl., prim. tako *Po(d)graje* (n. 198/B3) < **Podv-gord-bje* s st. im. *Po(d)grajec*, in so mnogokrat produkti univerbiziranih prepozicionalnih zvez.

2.10. Tišhenpolj

2.10.1. Tpn. *Tišhenpolj* (n.219/A1), gen. -a, lok. na *Tišhenpolju* z adj. *tišhenpoljski* in st. im. *Tišhenpoljec*, f. -ljka poleg *Tišhenpoljčan*⁸⁰ se v tamkajšnjem kostelskem govoru belokranjskega dialektu glasi *'Ti:šěnpòl'*, akz. in lok. na *'Ti:pěnpòl'è* z adj. *'ti:šěnpòl'skě*, f. -a in st. im. *'Ti:šěnpòl'c*, f. -pòl'čěca/-pòl'ka. Dodatna terenska informacija je da prebivalci Tišhenpolja in okolice ne uporabljajo nominativa, temveč le cas. obl. Na vprašanje, kako bi se nom. kljub temu glasil, odgovarjajo, kakor je navedeno zgoraj. Vokal *ě* je v tamkajšnjem dial. refleks kratkih ali skrajšanih (t.j. med drugim vseh neakcentuiranih) psl. *i/e/ě*, vokal *ò* pa refleks krateka neakcentuiranega psl. *o*⁸¹ V srednjem veku obravnavani tpn. ni omenjen. V 19. st. ga Freyer zapiše le v nemški grafiji kot *Tifchenpol*.⁸²

⁷² KST.

⁷³ Blaznik, HTS II, 137 s.

⁷⁴ Sp. kr. repet. za Štajer. IV, 104.

⁷⁵ Apelativ navaja Lexer, *Mittelhochdeutsches Wörterbuch* I, 379.

⁷⁶ Femininizacija nevter je znana zlasti v okvirih južnopohorskega dealekta (Ramovš, HGr. VII, 167). Meja med prleškim in južnopohorskim dialektom je postavljena pribl. 1 km severno od Prepelj(a).

⁷⁷ Tpn. je akcentuiran po podatkih iz Iveković-Broza, *Rječnik hrvatskoga jezika* I, 216.

⁷⁸ Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* II, 698.

⁷⁹ O tem Kopečný, *Etimologický slovník slovanských jazyků - Slová gramatická a zájmena* I, 164.

⁸⁰ SKI, 297.

⁸¹ Za dial. gradivo in pomoč pri njegovi interpretaciji se zahvaljujem mag. Sonji Horvat.

⁸² Freyer, 125.

2.10.2. Analiza dial. gradiva dopušča izvedbo iz **-pol'e*. Dial. akz. **-pól'è* lahko temelji na psl. **-pol'e*; dial. lok. *-pòlè* pa na spl. **-pól'i*. Adaptacija v nom. *-pól'* je primerljiva za adaptacijo v polj. tpn. *Lichopol* (← **lixo pol'e* „slabo polje“ ali **Lixovo pol'e*, k izvoru prim. sln. tpn. *Lihpolje* (2.5)) in *Winopol* (iz jukstapozita **vino + pol'e* ali enakega izvora kot sln. *Vimpolje/Impolje* (2.3)), rus. *Dobripol'*¹⁴ ipd. Domnevo, po kateri je tpn. *Tišenpolj* prvotno kompozit z drugim členom **pol'e*, potrjuje lokacija. Naselje leži na majhni ravnici sredi gričevja. Bolj problematična je identifikacija prvega člena. Moremo ga rekonstruirati kot **Tīšin-*, kar lahko predstavlja deblo svojilnega adj. **Tīšin̄v*, izpeljanega iz hipokor. **Tīšv/Tīša* ← *Tīxomir̄v/Tīxoslav̄v*. Iz iste adj. baze je v sln. izveder tpn. *Tīšina* v Prekmurju, ki je leta 1347 zapisan kot *Tystina*, leta 1366 kot *Tyssina*,⁸³ in češ. tpn. *Tišín*.⁸⁴ Adj. na *-in̄v*, ki temeljijo na *-i-* ali *-(')a* - deblih atrpn. ali apel., se v slov. jeziki pogosto pojavljajo kot tpn., npr. polj. tpn. *Cieszyn*, češ. *Těšín*. Hipokor. *Těša* je izpričan v sbh.⁸⁵ Hipokor. na *-v/-a* so lahko m. ali f. Možnost m. spola potrjuje tpn. *Bardin* pri Oldenburgu, ki je izveden iz adj. hipokor. **Bórda* ← **bórda* „brada“.⁸⁶ Nepremični iktus v sln. tpn. *Tišenpolj* govori za izvedbo iz adj. *Tīšin̄v* ← **Tīšv/Tīxa/Tīša* preko atrpn. iz adj. **tīx̄v* „tranquilus“.⁸⁷ Kompozit **Tīšin̄vpol'e* ali vsaj refleks, ki kaže na takšno tvorbo, sodi med jukstapozita, v katerih je prvi člen razpoznavni, vendar nepregibni svojilni adj., prim. *Slovenj () Gradec*, gen. *Slovenj () Gradca* (< **Sloveńb*), dial. *Banjloka gen. Banjloke* za standardizirano *Banja Loka*, *Marindol*, gen. *Marindola* ipd.

2.11. Topolje

2.11.1. Atlas Slovenije navaja dve naselji s tpn. *Topolje* (n. 104/B1, p. 21/B2) in štiri z imenom *Topole* (n. 107/A2, 115/B1; z. 195/A3, 109/B3). Standardizirane oblike in izvedenke za lokacijo 104/B1 se glase *Topólje*, gen. *Topólj*, lok. v *Topóljah*, adj. *topóljski*, st. im. *Topoljàn*, gen. *-ána*; za lokacijo 115/B1 *Topóle* gen. *Topól*, lok. na *Topólah*, adj. *topólski* (*-ou-*). st. im. *Topoljàn*, gen. *-ána/Topólcán* (dial. *Topo l'à:nar*); za lokacijo 107/A2 pa *Topóle* (dial. *Tu p'ó:le*), gen. *Topól* (dial. *Tu p'ó:l*), lok. na *Topólah* (dial. *u Tu p'ó:lax*), adj. *topólski* (dial. *tu p'ó:uská*), st. im. *Topólec* (dial. *Tu p'ó:uc*, f. *-óyka*). Standardizirane oblike iz izv. tpn. *Topóvlje* (n. 89/B3) se glase gen. s *Topóvelj*, lok. na *Topóvljah*, ajd. *topóvski*, st. im. *Topovljàn*, gen. *-ána/Topóvec* ipd., dial. pa *To p'ò:ule*, gen. s *To p'ò:ul*, lok. *u To p'ò:ulix*, adj. *to p'ò:uski*, st. im. pl. *Topoꝝ l'à:ni*.⁸⁸ V srednjem veku je ime za lokacijo 104/B1 izpričano l. 1291 *Ztopol*, 1500 *Topolge*, za lokacijo 107/A2 l. 1136-50 *Thopelach*, 1379 *Stopolach*, 1499 *Topolach*⁸⁹ in za lokacijo 89/B3 l. 1353 *Toplach*, 1358 *Tueplaech*, 1402 *Topolach*.⁹⁰

⁸³ Zelko, HTS I, 87.

⁸⁴ Navaja in izvaja iz hipokor. *Tīša* Profous, Místní jména v Čechach IV, 340.

⁸⁵ Trautmann, Die Elb-und Ostseeslavischen Ortsnamem I, 94.

⁸⁶ Op. cit. I, 88.

⁸⁷ Sln. *tīh*, f. *tīha* je glede na slovansko primerjalno gradivo sekundarno., prim. štok. *tīh*, f. *-a* in str. *tīxv*, *-a*, *-o* (navaja Zaliznjak, Ot praslovjanskoj akcentuacii k ruskoj, 113). Premičnost je nastopila še v današnji ruščini, prim. *tīx*, *tīxá*, *tīxo* in čak., prim. *tīh*, *ūhā/tīha*, *tīho* (navaja Hraste-Šimunović-Olesch, Čakavisches-deutsches Lexikon I, 1241), kjer pa kračina de vedno kaže na stari (nepremični) akut.

⁸⁸ SKI, 299 s.; KST.

⁸⁹ Kos, HTS II, 639.

⁹⁰ Blaznik, HTS II, 427.

2.11.2. Analiza standardiziranih in dial. oblik ter izvedenk govori za izpeljavo iz psl. apel. **topolb* „Populus“. V sln. je ta apel. izpričan kot atematski f., prim. *tópol*, gen. *topôli* (<**topòlb*), gen. **tòpoli*), kot tematizirani f., prim. *topôla* in kot m. *tópol*, gen. *topôla*. Ker je izhodiščeni apel. evidentno sodil v psl. premično akcentsko paradigmo, moramo pri imenotvornem postopku domnevati st. im. pl. **Topol'áne*, kar se po skrajšavi tipa *Goričáne* > *Goriče* preko **Topòl'e* razvije v *Topólje*. Takšen razvoj velja za tpn. na lokacijah 104/B1, 115/B1 in 89/B3. potrjujejo ga ohranjenja st. im. na -'an/-'anar. Nasprotno pa je treba na osnovi st. im. na -ec in mladega akuta v primeru tpn. *Topóle* (107/A2) računati z izhodiščnim, kasneje pluraliziranim in femininiziranim kolekt. **Topolbjě*, kar regularno preide v *Topólje* in dalje v *Topóle*.

Za ostale lokacije dialektično gradivo ni dostopno. Na tem mestu je najpomembnejše, da tpn. *Topol*, *Topole*, *Topovlje* poleg večkratnih tpn. *Topol*, *Topolc*, *Topolovo*, *Topolovci*, *Topovšca* ipd., ki se pojavljajo tudi izven Slovenije, temeljijo na apel. **topolb* „Populus“ in ne na **pol'e* „campus“. Vsako povezovanje s slednjim izključuje že dejstvo, da je glas -l- v izv. s sufiksoma **bskvjb* ali **-vcb*, katerih vzglasje ne implicira jotacije prvega levega konzonanta, funkcionalno trd, prim. dial. *tu pòuskə*, *Tu pòuc* in priimek *Topovšek*, česar pri izv. iz tpn. na *-*pol'e* ni zaslediti.

2.12. *Varpolje*

2.12.1. Naselje *Varpolje* (n. 88/AS2) leži v Savinjski dolini. Standardizirane oblike in izv. se glase *Varpolje* (f.pl./n. sg.), gen. z *Várpelj/Várpolja*, lok. v *Várpeljah/Várpolju*, adj. *várpoljski*, st. im. *Várpolčan*. Lokalno se naselje imenuje tudi *Várpolja vas*.⁹¹ Dial. oblike in izv. so po podatkih KST *Várpole*, gen. z *Várpole*, dat. *protə Várpola*, adj. *v̆ar p̆ò:skə*, f. -a, st. im. *V̆ar p̆ò:c*, f. *V̆ar p̆ò:ka*. Izglasje -le v nom. je nastalo po preglasu (tipa *zemle*) iz *-l'a. Tpn. je v srednjem veku l. 1347 izpričan kot *Aerendorf*, 1360 *Arendorf*, 1424 *w Arpolewes* in 1426 *Arendorf Warpolewes*.⁹²

2.12.2. Dial. zapisi nam povedo, da je izvorni vokal prvega zloga *ɾ*, ki se pod akcentom v savinj. dial. vokalizira v *är*, prim. savinj. *ärš*, gen. *ärži* za knjiž. řž gen. *rži*.⁹³ Dalje je razvidno, da se tpn. sklanja kot -a deblo f. sg. in da je refleks mehkega l' posledica jotacije trdega pred sufiksom -'a. Pravilno standardizirano bi se tpn. moral pisati *Vřpolja*, gen. *Vřpolje*, dat. *Vřpolji* z adj. *vřpolski* in st. im. *Vřpolec*, f. -lka. Tpn. *Vřpolja* je upošteva je današnje lokalno varianto *Várpolja vas* (dial. *ves*) in nekatere srednjeveške zapise, npr. *Warpole* (-) *wes*, produkt elipse sintagme **Vřpol'a vřsb*. Drugi del sintagme je jasen, prvi paje morda izveden iz nekega apel. ali atrpn. **Vřpolb*.⁹⁴ Iz adj. *vřpol'b* je treba po vsej verjetnosti izvesti še tpn. v Galiciji, rus. *Verpole*, polj. *Werpól* (vas in pristava pri Brestu).⁹⁵ Dalje bi bilo treba ponovno preveriti, ali dalmatinski tpn.

⁹¹ SKI, 308.

⁹² Blaznik, HTS II, 451.

⁹³ Ramovš, HGr. VII, 158.

⁹⁴ Rekonstrukcija je skrajno negotova in dopušča vrsto domnev. Možna je tvorba s sufiksom *-*olb* (prim. blg. *bwrzól* „hudournik“, slš. *vřchol* „gorski vrh“) iz osnove, znane v rus. tpn. *Verpa* (navaja Vasmer, RGN II, 189). Dalje je domnevno psl. **vřpolb* možno povezati s sbh. *vřpoljiti se* „nemirno stati ali sedeti“, v katerem prvotni akut dopušča čak. *vřpoljiti se* (navaja Jurišič, Vrgada, 235). Po Fraenklovem mnenju (Litauisches etymologisches Wörterbuch, 558) je iz ide. **mer-p-* „vrteti“ izvedjiva tudi balt. besedna družina lit. *pā-virpas* „domačin, svoboden delavec, hlapec, dninar“, pl. *pa-virpař* „revni ljudje, raja, gmajna“, strpus. *pawirps* „prost, svoboden“, kar je med drugim osnova nem. dial. apel *Powirpen/Pawirpen* „dninarji“ (Fraenkel, loc. cit.).

⁹⁵ Navaja Vasmer, RGN II, 49.

Vrpolje, ki je znan blizu Sinja, Trogira, Šibenika⁹⁶ in Knina zares temelji na prepozicionalni sintagmi **vr̥xъ pol'a*,⁹⁷ kot je to primer v več tpn. *Vrhpolje* v Bosni (2.15.). Na slovenskem ozemlju se naselje s standardiziranim tpn. *Vrpolje pri Šentvidu* (n. 149/B2) na Dolenjskem v tamkajšnjem dial. glasi *'Vǎrpale*, gen. z *'Vǎrpal*, dat. *protǎ 'Vǎrpalǎ*, akz. na *'Vǎrpale*, lok. na *'Vǎrpal*; st. im. *'Vǎrpalčani* (pl.).⁹⁸ Zapis dopušča dvom o upravičenosti izvajanja iz prepozicionalne zveze **vr̥xъ pol'a*. V srednjeveških dokumentih naselje ni omenjeno. Ker je tpn. *Vrhpolje* pri Kamniku, ki se v tamkajšnjem dial. prav tako glasi brez medglasnega *h*, prim. *'Vǎrpale*, gen. z *'Vǎrpal*, dat. *prot 'Vǎrpalam*, akz. na *'Vǎrpale*, lok. na *'Vǎrpalax*, adj. *vǎrpalsk*, st. im. *vǎrpalčan*,⁹⁹ leta 1496 izpričan kot *Vrhpal* in v 19. st. znan pod nemškimi imenoma *Oberfeld*,¹⁰⁰ ni mogoče izključiti možnosti, da je glas *h* med *r* in *p* odpadel. Možnost odpada glasu *h* pred *z* je v osrednjih sln. dialektih nedvomno potrjena v tpn. *Vr̥zdenec* ← **vr̥xъ studenbca* (prim. dial. *'zdènc* „studenec“), ki je v 14. in 15. st. večkrat izpričan kor *Schoenprun* ipn.¹⁰¹ O tpn. *Vrhpolje* glej 2.15.

2.13. *Vĩmpole*

Glej *Impolje* (2.3.).

2.14. *Vopovlje*

2.14.1. Vas *Vopovlje* (n. 106/B1) leži na Gorenjskem blizu Brnikov. Standardizirane oblike in izv. se glase *Vópovlje*, (f. pl.), gen *-velj*, lok v *Vópovljah*, adj. *vopóveljski/vopópveljski/vopóvški/vópovški*, st. im. *Vopóveljčan/Vopóveljčan/Vópovec*,¹⁰² dial. pa *Vǒ:poũle*, gen. *-vǎl*, lok. u. *Vǒ:poũlax*, adj. *vǒ:poũsk*, f. *-a*, st. im. *Vǒ:poũc/Vǒ:poũčan*, f. *Vǒ:poũka/Vǒ:poũčanka*.¹⁰³ V srednjem veku je tpn. zapisan l. 1238 kot *Wppolach*, *Wo̅pulach*, 1444 *Wopelach*, *Weppalach* in l. 1458. kot *Wappolach*.¹⁰⁴ V 19. st. je vas znana pod imenom *Vopovle*.¹⁰⁵

2.14.2. Ker v nobenem gorenjskem govoru ni zaslediti diftongizacije posttoničnega *o*, v danem primeru ni mogoče domnevati prisotnosti psl. **-pol'e*, temveč je treba rekonstruirati toponim z izhodiščnim sln. diftongom. Srednjeveški zapisi z različnimi monoftongialnimi znaki temu ne nasprotujejo, saj se je diftong *-ou* po takratnih pisnih manirah večkrat zapisoval z monoftongom.¹⁰⁶ Do enakega zaključka pridemo na osnovi konfrontacije dial. topn. *Vǒ:poũle* s st. im. *Vǒ:poũc*, iz katere je razvidno, da je gor. *-l* v tpn. epentetičen, nastal ob stiku labialnega glasu z jotirajočim elementom. Ker je st. im. tvorjeno s sufiksom *-ec* (< **-bcb*) in ne *-(')an* (← **-'ane*), je treba pri tpn. najverjetneje izhajati iz tvorbe na **-bje*¹⁰⁷ za tvorbo kolektivov. Tako tvorjeni tpn. se mnogokrat pluralizirajo, prim. sln. *Vitovlje*, gen. *-velj*, st. im. *Vitovec*; *Vĩžmarje*, gen.

⁹⁶ *Vrpolje* pri Šibeniku je znano tudi v varianti *Vr̥poljac* (navaja Jurišič, Vrgada, 235).

⁹⁷ KST. Zapis morfološko ni zanesljiv. SKI, 329, navaja poleg *Vrhpolje* tudi lokalno *Ŏrpolje* in *Vr̥polje*.

⁹⁹ KST.

¹⁰⁰ Kos, HTS II, 1496; Freyer, 73.

¹⁰¹ Kos, HTS II, 738.

¹⁰² SKI, 324.

¹⁰³ KST.

¹⁰⁴ Kos, HTS II, 716.

¹⁰⁵ Freyer, 138.

¹⁰⁶ Npr. l. 1444 *Klenonigk* za današnje in upravičeno *Klenovnik*, l. 1295 *Radolia*, 1352 *Raedel*, 1392 *Radel*, 1484 *Radoll* za današnje in upravičeno *Radovlja* ipd. (gradivo po Kosu, HTS I, 253, II, 499).

¹⁰⁷ Prim. gor. *gǎr mǒ:ũle/gǎr mǒ:le* za knjižno *grm̆vje*.

-rij, st. im. *Vīžmarčan/Vīžmarec; Požârje*, gen. -rij, st. im. *Požârec/Požârčan*. Analiza dial. gradiva torej ne dopušča izvajanja iz **opol'e* in primerjave z mak. horon. *Opole* (alb. *Opojë/a*, sbh. *Opolje*) med Korabom, in Šar planino.¹⁰⁸ Slednji horon. je soroden s polj. tpn. *Opole* in nem. tpn. *Wöpel*. V polj. je ohranjen tudi apel. *opole* „vrsta zadruga“, kar je nedvomno izhodišče navedenim tpn.¹⁰⁹ Gor. neakcentuirani -*ou/v-* lahko temelji na prvotnem -*au/v-*, -*ou/v-* ali -*eu/v-*, prim. k preglasu gor. *glou'ni:k* za knjiž. *glanik*, gor. *ri:žou* za knjiž. *rīžev*. Vzglasni v- je lahko organski, prim. gor. *vé:lək* za knjiž. *vélik*, ali protetični, prim. gor. *vô:zək* za knjiž. *ózek*. Dial. tpn. *Vô:pouļe* je skladno s povedanim možno izvesti iz **Ōpo/a/e/vbje*, kar je primerljivo s sbh. tpn. *Ōpovo* s st. im. *Ōpovac* (Vojsvodina), *Opave* (Novi Pazar), samo historično izpričanim *Opavštica* in s češ. mor. hdm./tpn. *Opava*. Navedena imena je možno segmentirati **Op-ov-* poleg **Op-ava*, jih korensko povezati s stprus. *ape* „reka“, *apus* „izvir“, stind. *āp-* „voda“, gr. *Apia*, *Mess-apia* „Peloponez“ in izvesti iz ide. **āp-* „voda“.¹¹⁰ Tpn. *Vopovļe* je imenotvorno primerljiv s tpn. *Borovļe* < **bor-ov-ļje*, *Bukovļe* < **buk-ov-ļje*, *Dobravļe/Dobrovļe* < **dqbr-av-ļje* ipd.¹¹¹ Psl. **op-ov-* je možno razložiti kot adj. deblo baze **Op-*, tvobo hdm./tpn. *Op-ava* pa primerjati s tvorbo tpn. *Muljava*, *Polskava*, *Dobrava* ipd. Na osnovi analize obravnavanih imen je takšna razlaga dopustna, ne pa tudi dokazljiva. Pritegnitev in analiza dodatnega gradiva jo lahko potrdi ali ovrže.

2.15. Vrhpolje

2.15.1. Tpn. *Vrhpolje* navaja Atlas Slovenije za 7 naselij v jugozahodnih in osrednjih predelih Slovenije na lokacijah 161/B1, 179/A3, *V. pri Kamniku* 108/A1, *V. pri Moravčah* 108/B3, *V. pri Sentvidu* 149/B2, *Gorenje V.* L72/B2, *Dolenje V.* 172/B2. Tpn. na lokacijah 179/A3, 108/A1 in 108/B3 so standardizirani kot pluralni, prim. *Vrhpolje*, lok. *na/v Vrhpoljah*, adj. *vrhpoljski*, st. im. *Vrhpoljec/Vrhpoljčan/Vrhpoljlec*,¹¹² čemur ustrezajo dial. oblike in izv. (za Vrhpolje pri Kamniku) *Vārpale*, lok. *na Vārpalax*, adj. *vārpalsk*, st. im. *Vārpalčan*.¹¹³ Tpn. je v ostalih primerih standardiziran kot singularni, prim. *Vrhpolje*, lok. *na/v Vrhpolju*, adj. *vrhpōļski*, st. im. *Vrhpoljlec*,¹¹⁴ čemur prav tako ustrezajo dial. oblike in izv., prim. za lokacijo 161/B1 *Vārxpol'e*, lok. *na Vārxpol'u*, adj. *vārxpol'ski*, st. im. *Vārxpol'c*, za lokacijo 149/B2 *Vārpale*, gen. z *Vārpale* (< -l'a), dat. *prot Vārpal* (< -l'u), akz. *na Vārpale*, lok. *na Vārpal* (< -l'u/i), st. im. pl. *Vārpalčani*.¹¹⁵ V srednjem veku je tpn. *Vrhpolje* na lokaciji 108/A1 l. 1496 zapisan kot *Vrchpal*, na lokaciji 108/B3 l. 1301 kot *Oberveld*, na lokaciji 172/B2 l. 1306 kot *Obernuel*, *Oberuel*, 1383 *Nider Oberfeld*, *Obern Veld*, 1390 *Nyder Oberfeld* itd.¹¹⁶

¹⁰⁸ Podrobneje o Opoljski župi, zlasti s etnografskega stališča Lutovac, SEZ LXIX (Naselja XXXV), 229-339; Gjekaj, Përparimi VI, 512-517.

¹⁰⁹ Primerjavo in razlogo mak. tpn. *Opole*, polj. *Opole* in nem. *Wöpel* uvede Trautmann, Die Elb-und Ostseeslavischen Ortsnamen II, 80. Sln. *Vopovļe* pritegne Bezljaj, Slavistična revija XI, 51; Jezik in slovstvo VI, 224. Iz *opolje*, sicer brez primerjalnega gradiva in na drugačni osnovi izhaja že Pintar, Ljubljanski zvon 1913, 370.

¹¹⁰ O ide. bazi brez slov. onomastičnega gradiva Pokorny, Indogermanisches etymologisches Wörterbuch, 51 s.

¹¹¹ V okviru znanih pojavov novoakutirana akcentuacija v bazi **Ōpov-*, ki jo narekuje sln. in dopušča sbh. tpn. ni razločljiva.

¹¹² SKI, 329.

¹¹³ KST. Standardizacija variantnega adj. *vrhpolski* (tako SKI, 329) ni upravičena.

¹¹⁴ SKI, 329, za lokaciji 161/B1 in 149/B2.

¹¹⁵ KST.

¹¹⁶ Kos, HTS II, 736.

2.15.2. Naselja z imenom *Vrhpolje* ležijo bodisi na koncu ravnine, bodisi že na pobočju ali terasi, kjer se začnejo neobljudeni hriboviti predeli. Zato je v obravnavanem tpn. upravičeno domnevati prepozicionalno sintagmo **v̋arh̋ pol'a* „nad poljem“,¹¹⁷ ki se je adaptirala v *Vrhpolje*. Razlogi za pluralizacijo v navedenih treh primerih niso jasni. Morda je v njej treba videti del imenotvornega postopka. Prvi del sintagme **v̋arh̋*, ki je izvorno akz. sg. apelativa **v̋arh̋* „vertex“, fungira kot prepozicija, kar je razen v sln. znano še v csl., sbh., blg. dial., in stč., npr. csl. *v̋arh̋ našeje p̋b̋lti*, *v̋arh̋ togo*.¹¹⁸ Tipološko je tpn. *Vrhpolje* primerljiv s sln. tpn. *Vrhrebne* (vas nad Trebnjem), *Vrhpeč* (vas nad Mirno Pečjo) in *Vrhloga*, *Vrhnika*, z adaptacijo gen. sg. m. na -a v nom. sg. f. na -a, prim. tako še čak. tpn. *Vrhnika* na Korčuli. Blizu kraja s tpn. *Vrhloga* se nahaja zaselek s tpn. *Podložje*, kar je demnevno treba izvajati iz st. im. v pl. **Podložane* po skrajšavi tipa *Goriče* iz *Goričáne*. V sloveniji se pojavljajo tudi neadaptirani tpn. s prvim členom *Vrh*, prim. *Vrh Bače*, *Vrh Kleč*, *Vrh Korena*, *Vrh Križa*, *Vrh njiv* ipd. Izven Slovenije se tpn. **V̋arh̋ pol'e* med drugim pojavlja v Bosni¹¹⁹ in v polj. *Wierchpole*.¹²⁰

2.15.2.1. Za tpn. *Vrhpolje* na lokaciji 149/B2 je mogoče dvomiti o izvoru v navedeni prepozicionalni zvezi. Razloge za dvom glej v odstavku 2.12.2.

2.16. Zapolje

2.16.1. *Zapolje* (z. 102/A2) je ime zaselku z eno hišo v Baški grapi na Tolminskem. Hiša leži na desnem bregu reke Bače, tik pod strmim bregom. V tamkajšnjem govoru se uporabljata akz., npr. *δρι̋:̋m Za 'Pù:jle*, instr. *s̋m Za 'Pù:jlem*, st. im. *Za pù:jlar* in iz njega izvedeni adj. za *pù:jlarje̋*, f. -eva.

2.16.2. Obravnavano ime torej sodi med dvočlenske, še neuniverbizirane tpn. v obliki prepozicionalne sintagme tipa *Za Akom*, *Vrh Bače*. Pravilno standardizirano bi se moralo pisati *Za Poljem*. Izvedeno je iz mtpn. *Polje*, dial. *'Pù:jle*, kot se imenuje razmoroma položen in le s travo poraščen svet med domačijo Zapoljarjevih in Hudažužino. V bližnji okolici naletimo na več tpn., ki so standardizirani kot univerbizirane in adaptirane prepozicionalne sintagme, v dialektu pa do standardizacije še ni prišlo, npr. *Podbrdo* za dial. *δρι̋:̋m Pod 'B̋ar̋da*, *s̋m Pod 'B̋ar̋dam*, gen s) *Pod 'B̋ar̋de/ 'B̋ar̋d̋a*.¹²¹

2.16.3. Iz prepozicionalne sintagme akz. **Z̋a pol'e*, instr. *Za pol'em̋* je nastal adaptirani hrv. tpn. *Zápolje*. Tpn. označuje naselje ob Kolpi, ki leži na koncu večje ravnice, na kateri se nahaja Brod na Kolpi. Drugačnega izvora sta brus. tpn. *Zapólle* in *Zapól'je*.¹²² Tu je treba izhajati iz kolektiva **zapol'vje* „področje za poljem“. K besedotvorju prim. psl. apelativ **porč̋vje* „področje ob reki/po reki navzdol“, sln. tpn. *Zagôrje* < **zgor̋vje* „področje za goro/gorami“ ipd.

2.17. Žihpolje

2.17.1. Naselje *Žihpolje* (n. 31/A2) leži v Rožu na avstrijskem Koroškem. Standardizirane oblike in izv. se glase *Žihpolje/Žihpólje*, gen. z *Žihpolj*, akz. na *Žihpolje*, adj. *žihpoljski* in st. im. *Žihpoljčan*. Lokalno sta v rabi adj. *žihpólski (-uski)* in st. im. *Žihpoljān*,

¹¹⁷ Ramovš, Zgodovinski časopis VI-VII, 156.

¹¹⁸ Kopečný, Etymologický slovník slovanských jaziků. Slová gramatická a zájmena I, 281.

¹¹⁹ Navaja ARj. XXI, 487.

¹²⁰ Navaja Vasmer, RGN II, 70.

¹²¹ Za dialektične in terenske podatke iz Baške grape se zahvaljujem kolegu Silvu Torkarju.

¹²² Žučkevič, Kratkij toponimičeskij slovar' Belorussii, 134, Rapanovič, SNNPGV, 100 s.

pl. *áni*.¹²³ Današnji nemški ekvivalent je *Maria Rain*. Tpn. v pl. ob st. im. na -'an narekuje izvajanje današnjega tpn. iz st. im. v pl. **Žihpol'ane* po skrajšavi tipa *Goričane* > *Goriče*. Lokalno rabljeni adj. na *-polski* z refleksom trdega *l* ne dopušča izvajanja drugega dela obravnavanega tpn. iz psl. **pðl'e*.

2.17.2. Sln. *-polje* v tpn. *Žihpolje* je substitut avstr. nem *-bichl* < stvn. (-)*buchil* „grič, vzpetina“. Obravnavani sln. tpn. je sicer po vseh pravilih substitucijske fonetike prvzet iz starejšega nem. imena tega naselja *Seigbichl*.¹²⁴ K tipologiji kor. nem. tpn. prim. kor. nem. *Ameisbichl*, *Molzbichl*, *Gottesbichl*, *Annabichl* ipd. Substitucija nem. *Büchel* (kor. nem. *bichl*) — sln. *polje* je znana tudi v obratni smeri, prim. kor. nem. tpn. *Poppichl* za sln. *Podpolje* in srednjeveške zapise sln. tpn. *Impolje* (2.3.1.) ter *Prepolje* (2.9.1.).

3. Iz zgornjih analiz je razvidno, da tpn. v standardiziranih oblikah *Dobropolje* (2.1.), *Impolje* (2.3.), *Lihpolje* (2.5.), *Napole* (2.6.), *Prepolje* (2.9.), *Tišenpolj* (2.10.) *Vímpole* (2.14.), *Vrhpolje* (2.15.) in *Zapolje* (2.16.) po vsej verjetnosti temeljijo na prepozicionalnih sintagmah ali kompozitih z drugim členom iz psl. **pol'e* „campus“ oz st. im. iz tega **Pol'áne*. Toponim v standardizirani obliki *Dragopolje* (2.2.) bi bilo upravičeno standardizirati kod *Drago Polje* in s tem uvrstiti med tpn. tipa *Malo Polje*, naštete v odstavku 1.2. Etimologija tpn. *Kompolje* (2.4.) ostaja zaradi dveh enako verjetnih predlogov nejasna. Tiponimi v standardiziranih oblikah *Opale* (2.7.), *Povlje* (2.8.), *Topolje* (2.11.), *Varpolje* (2.12.), *Vopovlje* (2.14.) in *Žihpolje* (2.17.) evidentno ne izvirajo iz kompozit z drugim členom psl. **pol'e* ker tega ne dopuščajo fonetične analize dial. gradiva, v. večini primerov pa tudi drugi jezikovni in nejezikovni parametri.

Marko SNOJ

URSPRUNG DER SLOVENISCHEN ORTSNAMEN AUF -POLJE

Zusammenfassung

Im Aufsatz werden 17 slovenische ON mit Varianten, die auf *-polje*, *-pole*, *-povl(j)e*, *-polj* od. ähnl. auslauten, betrachtet. Es stellt sich die Frage, ob der urslavische Appellativ **pðl'e* „Ebene, Feld“ in allen betrachteten On vorkommt. Aufgrund der Analyse der Ortsnamen und ihrer Wortfamilien in dialektischen Formen und aufgrund der Analyse des historischen Materials wird es versucht, ihren Ursprung, ihre Parallelen in anderen slavischen Sprachen und ihre etymologische Erklärung zu finden. Einige sloven. ON auf *-polje* od. ähnl., die urslav. **pðlje* einschließen werden als ursprüngliche Präpositionalsyntagmen erklärt, z. B. der standardisierte ON *Zapolje* aus Akz. **Zā pol'e* „hinter die Ebene“ bzw. Instr. **Za pol'emð* „hinter der Ebene“. Der ON *Zapolje* lautet dialektisch noch als ein Präpositionalsyntagma *Za poljem*. Auf diese Weise sind noch *Napole*, *Prépolje* und *Vrhpolje* gebildet, die auch in Dialekten als Einwortnamen fungieren. Die andere sloven. ON, die urslav. **pðl'e* einschließen, werden als ursprüngliche onymische Zusammenrückungen erklärt, z. B. *Impolje*, *Vímpole* aus urslav. **vínv* „Bogen, Kurve“ + **pðl'e* „Ebene, Feld“, d. i. ursprünglich „die Ebene, die eine Kurve ist.“ Auf diese Weise sind noch *Lihpolje* (aus einem PN **Lixv* oder direkt aus dem urslav. Adj. **lixv* „schlecht“) und *Tišenpolj* (aus einem Adj. **tišinv* zum PN **Tišv*/**Tiša* - urslav. **tixv* „still, leise“) gebildet. Der ON *Dobrépolje* wird aus **Dobròje pol'e* „Der gute Feld“ abgeleitet. Der ON *Dragopolje* ist dialektisch noch ein Mehrwortname *Drag(o) Polje* und gehört darum nicht dazu. Der ON *Kómpolje* bleibt unklar, denn man kann zwischen zwei schon existierten etymologischen Vorschlägen (von Ramovš und Bezljaj) den richtige mit keinem Argument wählen. Die andere betrachteten ON haben mit dem urslav. **pðl'e* nichts zu tun. Der ON *Opale* wird aus dem Verb *paliti* „sengen“, der ON *Povlje* aus dem PN *Paulus*, der ON *Topol(j)e* aus dem Appellativ **topolv* „Pappel“ abgeleitet. Der ON *Varpolje* (eigentlich **Vrpolja* (*vas*)) wird mit den ON russ. *Verpole*, poln. *Werpole* der ON *Vopovlje* mit den sbkr. ON *Opovo*, *Opave* und mit dem čech. WN bzw. ON *Opava* vergleicht. Der ON *Žihpolje* wird schon von Kranzmayer aus kärnt. dtsh. *Seigbichl* abgeleitet.

¹²³ Zdovc, Rkp. s. v. *Žihpolje*.

¹²⁴ Kranzmayer, ONK I, 147.